

References

1. Lupenko, Yu. O., and S.V. Andros. "Bank lending to the agricultural sector of the economy." *Economic Bulletin of NTUU "KPI": a collection of scientific papers*, no. 16, 2019, pp. 196–207.
2. Information and analytical portal of the AIC of Ukraine, agro.me.gov.ua. Accessed 15 June 2021.
3. "Analysis of the dynamics of the structure of Ukraine's GDP. Forecast for 2020-2022." *Capital-times*, www.capital-times.com/ua-ua/analysis-of-ukraines-gdp-dynamics. Accessed 17 June 2021.
4. Portal of the Ukrainian Agrarian Confederation, agroconf.org. Accessed 21 June 2021.
5. "Number of active enterprises by regions of Ukraine and types of economic activity." State Statistics Service of Ukraine, ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014/kap/kap_u/kap_u19.htm. Accessed 21 June 2021.
6. Official portal of the National Bank of Ukraine, bank.gov.ua. Accessed 15 June 2021.
7. "Money for agribusiness: all about credit programs and support programs for farmers." *Focus*, focus.ua/uk/economics/476081-dengi-dlya-agrobiznesa-vse-o-kreditnyh-programmah-i-programmah-podderzhki-agrariev. Accessed 21 June 2021.
8. Official portal of the State Statistics Service of Ukraine, www.ukrstat.gov.ua. Accessed 16 June 2021.
9. "About the Fund for partial guarantee of loans in agriculture." *Ligazakon*, ips.ligazakon.net/document/view/gi01633a?an=3&ed=2020_03_12. Accessed 15 June 2021.
10. Information and analytical portal of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, minagro.gov.ua/ua/napryamki/finansova-politika/kredituvannya/stan-kredituvannya-pidpriyemstv-apk/stan-kredituvannya-pidpriyemstv-apk-u-2020-roci. Accessed 21 June 2021.
11. Stepanyuk, O.I., Demchyshyn, M. Ya., and O.V. Turchenyak. "Lending to agriculture of Ukraine: analysis of dynamics." *Scientific Bulletin of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology named after SZ Gzhytsky. Series: Economic Sciences*, no. 2, 2016, pp. 155–159.
12. "Report on the review of state budget expenditures in the field of agro-industrial complex in terms of financial support for activities in the agro-industrial complex by reducing the cost of loans." *Pravda* dostup.pravda.com.ua/request/60749/response/145021/attach/3/.pdf. Accessed 21 June 2021.
13. Government portal, www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=b24631b3-880b-4a5d-816a-a167149a28b0&title=U2020-RotsiUriadNapravivAgrarii125-MInGrnNaChastkovuKompensatsiiuVidsotkivZaKoristuvanniaKreditami. Accessed 15 June 2021.
14. Ministry of Economy of Ukraine, www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=cf48994c-ce63-4a25-8a74-07dc28dccc87&title=Derzhpidtrimka2020-SilgospvirobnikamVzheSpriamovanoMaizhe2 2021). Accessed 26 June 2021.
15. Chigrin, O.Y. "Problems of assessing the investment attractiveness of the enterprise." *Investment and innovation strategy of enterprise development: All-Ukrainian. scientific-practical conf. (with international participation)*. Zhytomyr, ZhSTU, 2012, pp. 55–56.
16. Kosyk, Ya. V., and O. Yu.Chyhryn. "Globalization as a regularity of development of modern economy of Ukraine." *The mechanism of economic regulation*, no. 2, 2011, pp. 191–196.
17. National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine Scientific-Methodical and Coordination Center for Scientific Problems of AIC Development of Ukraine, naas.gov.ua/newsall/newsukraine/?ELEMENT_ID=6482. Accessed 15 June 2021.

УДК 332.33

doi: 10.15330/apred.1.17.105-114

Драбчук Н. Ю.

ЗЕМЛЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра обліку і оподаткування,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76000, Україна,

тел.: +380957624145,
e-mail: natalya_mazuryk@ukr.net,
ORCID: 0000-0001-5965-9959

Анотація. Стаття спрямована на дослідження питань щодо землі як ключового елементу ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств територіальних громад Івано-Франківської області.

Метою статті є дослідження ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств, а саме землі як його ключового елементу, зокрема у територіальних громадах Івано-Франківської області.

Для досягнення поставленої мети в статті використовувались такі методи дослідження: діалектичний метод пізнання – при дослідженні наукових джерел щодо тлумачення сутності поняття “ресурсний потенціал”, графічний – для відображення структурної моделі ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств, групування та аналіз при дослідженні особливостей формування сільськогосподарських підприємств територіальних громад, абстрактно-логічний – для узагальнення теоретичних положень, формування висновків та пропозицій.

У статті досліджено різні підходи науковців, щодо тлумачення категорії “ресурсний потенціал”, обґрунтовано структуру ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства, досліджено специфіку наявності сільськогосподарських підприємств у територіальних громадах Івано-Франківської області, у залежності від наявності необхідних елементів ресурсного потенціалу для виробничих можливостей цих підприємств; встановлено, що в сучасних умовах господарювання, саме земельні ресурси можуть стати вагомим ресурсом розвитку громади, використання яких дасть змогу, з одного боку, забезпечити зростання надходжень до місцевого бюджету у вигляді плати за землю та сплати податків підприємствами, а з іншого боку, розширити інфраструктурний базис та розробити механізми управління у сфері земельних відносин.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає у групуванні та аналізі сільськогосподарських підприємств та площі земельних угідь у їх використанні, відповідно до їхнього розташування, приналежності та кількості, щодо відповідної територіальної громади Івано-Франківської області, а також у графічному відображенні площі земельних угідь сільськогосподарських підприємств у структурі площі районів.

Результати, які отримані в процесі дослідження, можуть бути використані сільськогосподарськими підприємствами та територіальними громадами для розвитку їхньої спільної роботи щодо вдосконалення ресурсного потенціалу та земельних відносин.

Ключові слова: земельні ресурси, ресурсний потенціал, сільськогосподарське підприємство, територіальна громада.

Drabchuk N. Yu.

LAND AS A KEY ELEMENT OF RESOURCE POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF TERRITORIAL COMMUNITIES OF IVANO-FRANKIVSK REGION

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Accounting and Audit,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk,
76000, Ukraine,
tel.: +380957624145,
e-mail: natalya_mazuryk@ukr.net,
ORCID: 0000-0001-5965-9959

Abstract. The article is aimed at researching the issues related to land as a key element of the resource potential of agricultural enterprises of territorial communities of Ivano-Frankivsk province.

The objective of the article is to study the resource potential of agricultural enterprises, namely land as its key element, particularly, for the territorial communities of Ivano-Frankivsk region.

To achieve this goal, the article used the following research methods: dialectical method of cognition - in the study of scientific sources on the interpretation of the concept of "resource potential", graphic - to reflect the structural model of resource potential of agricultural enterprises, grouping and analysis of research, abstract-logical - for generalization of theoretical positions, formation of conclusions and offers.

The article different approaches of scientists to the interpretation of the category "resource potential", substantiates the structure of resource potential of agricultural enterprises, examines the specifics of agricultural enterprises in the territorial communities of Ivano-Frankivsk region, depending on the availability of the necessary elements of resource potential for the production capacity of these enterprises; it is established that in modern economic conditions, land resources can become an important resource for community development, the use of which will allow, on the one hand, to increase local budget revenues in the form of land fees and taxes, and on the other hand, expand the infrastructure base and develop management mechanisms in the field of terrestrial relations.

The scientific novelty of the study is the grouping and analysis of agricultural enterprises and land area in their use, according to their location, affiliation, and quantity, in relation to the relevant territorial community of Ivano-Frankivsk region, as well as in the graphical representation of the area of land of agricultural enterprises in the structure of the area of districts.

The results obtained during the study can be mutually used by agricultural enterprises and local communities to develop their joint work to improve resource potential within land-dwelling relations.

Key words: land resources, resource potential, agricultural enterprise, territorial community.

Вступ. У період реорганізації земельних відносин в Україні, для ефективного і конкурентоспроможного функціонування сільськогосподарських підприємств, однією з ключових проблем є розвиток земельного ресурсного забезпечення. Від вирішення вище наведеної проблеми залежить подальший розвиток сільськогосподарських підприємств територіальних громад та агропромислового комплексу країни в цілому. Важлива роль землі, як ключового елементу ресурсного потенціалу в економіці сільськогосподарських підприємств, галузей, територіальних громад і держави зумовлює необхідність її вивчення.

Питанню визначення ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств та його складових приділено достатньо уваги вітчизняними науковцями у своїх працях, зокрема, В. Я. Амбросовим [1], М. В. Гладієм [2], В. Ф. Іванютою [3], Н. С. Краснокутською [4], М. Я. Мойсою [5], В. В. Россохою [6], П. Т. Саблуком [7] та ін. Однак огляд даних праць свідчить проте, що проблематика не повним чином розкрита та потребує подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств, а саме землі як його ключового елементу, зокрема у територіальних громадах Івано-Франківської області.

Результати. Ресурсний потенціал сільськогосподарського підприємства відіграє одну з головних ролей ефективної роботи аграрного сектору, адже він є засобом за допомогою якого можливе отримання максимального прибутку та підвищення конкурентоспроможності підприємства на сучасному ринку.

Варто звернути увагу, що єдиної точки зору щодо тлумачення категорії "ресурсний потенціал" в економічній літературі поки що немає. В. Я. Амбросов пропонує поняття "ресурсний потенціал" розглядати як сукупність наявних ресурсів, необхідних для забезпечення процесу виробництва. Стосовно сільськогосподарських підприємств, склад цих ресурсів корегується з урахуванням того, що головним засобом тут є земля [1, с. 74].

На думку М. В. Гладія, ресурсний потенціал являє собою сукупну, інтегральну продуктивність промислових і природних засобів виробництва, а також трудових ресурсів, які відображаються показниками виходу валової і товарної продукції на одиницю земельної площі [2, с. 8].

В. Ф. Іванюта ресурсний потенціал АПК розглядає як сукупність таких його видів: природно-земельний, біологічний, трудовий, виробничий та фінансовий [3].

Н. С. Краснокутська вважає, що ресурсний потенціал підприємства повинен включати такі складові: технічні, кадрові, фінансові, організаційні, технологічні, просторові, інформаційні та ділову репутацію [4, с. 219].

На думку М. Я. Мойси, ресурсний потенціал – це сукупність земельних, матеріальних, трудових, фінансових ресурсів та економічного інтересу, які є об'єктивно необхідними передумовами здійснення аграрного виробництва [5, с. 88].

В. В. Россоха вважає, що до ресурсного потенціалу належить сукупність взаємозв'язаних ресурсів, зокрема – земельних, матеріально-технічних, трудових, фінансових [6, с. 92].

П. Т. Саблук економічний зміст ресурсного потенціалу визначає як комплексну категорію, яка є основою матеріального відтворення в гармонійному поєднанні з продуктивними силами і виробничими відносинами, що збалансовує кількісні (технологічні) та якісні співвідношення ресурсів і тим самим визначає як саму технологію виробництва, так і параметри (розміри) організаційно-правової форми господарювання [7, с. 67].

Ресурсний потенціал будь-якого аграрного формування – дуже складна економічна категорія, яка містить досить багато складових. Наочне уявлення про перелік останніх надає структурна модель ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства, яка наведена на рис. 1. Тому пропонуємо більш детально розглянути структуру ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства:

– природно-ресурсний – сукупність запасів усіх природних компонентів, а саме: земельних, що мають низку специфічних особливостей, які суттєво відрізняють її від інших засобів виробництва і значно впливають на економіку аграрних підприємств, а також водних, лісових, повітряних, кліматичних умов на конкретній території на встановлену дату;

– виробничо-майновий – здатність наявних реальних активів забезпечити ефективне функціонування й виробничу їх діяльність, сюди належать матеріально-технічні ресурси, які використовуються у господарській діяльності сільськогосподарських підприємств. До їх складу належать оборотні запаси, техніка, технологічні дисципліна, іншими словами основні засоби та частина оборотних засобів;

– фінансово-інвестиційний потенціал – включає наявність всіх фінансових ресурсів й інвестиційних можливостей, які належать підприємству. Фінансові ресурси представляють грошові доходи й надходження, що перебувають у розпорядженні підприємства, й призначені для виконання фінансових зобов'язань перед державою, кредитною системою, постачальниками, страховими органами, іншими підприємствами й фізичними особами, працівниками підприємства й здійснення витрат на розвиток господарської діяльності;

Природно-ресурсний	<ul style="list-style-type: none"> • земельні ресурси; • водні ресурси; • повітряно-кліматичні умови.
Виробничо-майновий	<ul style="list-style-type: none"> • оборотні запаси; • техніка; • технологічні дисципліна.
Фінансово-інвестиційний	<ul style="list-style-type: none"> • власні грошові ресурси; • залучені грошові ресурси; • фінансові вкладення.
Інтелектуально-трудоий	<ul style="list-style-type: none"> • управлінський персонал; • робоча сила з урахуванням інтелектуальних здібностей.
Інформаційно-інноваційний	<ul style="list-style-type: none"> • маркетингова інформація; • правова; • організаційна; • виробнича; • інноваційна інформація.
Нематеріальні активи	<ul style="list-style-type: none"> • державні акти на володіння і користування землею та майном; • патенти; • товарні знаки; • контракти; • ліцензії.

Рис. 1. Структурна модель ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств
 Fig.1. Structural model of resource potential of agricultural enterprises

Джерело: розробка автора.

– інтелектуально-трудоий потенціал – кількість працівників, які зайняті на підприємстві, та ті, які входять до його складу за допоміжною та основною діяльністю із врахуванням їхніх інтелектуальних здібностей, зокрема знань, умінь, інформації, цінностей, навиків та інше і можливостей їх розкриття, розвитку і використання на підприємстві. Інтелектуальний потенціал підприємства включає дві складові: творчий потенціал та професійно-кваліфікаційний потенціал;

– інформаційно-інноваційний потенціал – являє собою сукупність маркетингової, правової, організаційної, виробничої та інноваційної інформації щодо ресурсів, які перебувають у взаємозв'язку, та процедур, які створюють необхідні умови для оптимального використання цих ресурсів з метою досягнення відповідних орієнтирів інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності підприємства в цілому;

– нематеріальні активи – це ресурси, які не мають матеріально речової структури. Вони безтілесні, недотичні, непомітні. Крім того, нематеріальні ресурси подібно до основних виробничих засобів можуть використовуватися тривалий час, не втрачаючи при цьому своєї споживної вартості. Сюди належать державні акти на володіння і користування землею та майном, патенти, товарні знаки, контракти, ліцензії. Вони приносять додатковий дохід, тобто активно впливають на кінцеві результати

виробництва, а тому за ефектом дії справедливо розглядаються як ресурси, що збільшують активи підприємства.

Всі наведені елементи ресурсного потенціалу діють у сукупності й визначають виробничі можливості та стратегічні позиції підприємства. Між ними існують певні пропорції та взаємозв'язки, порушення яких веде до послаблення й неповного використання виробничого потенціалу.

В сучасних умовах господарювання, саме земельні ресурси можуть стати вагомим ресурсом розвитку територіальної громади, використання яких дасть змогу, з одного боку, забезпечити зростання надходжень до місцевого бюджету у вигляді плати за землю та сплати податків сільськогосподарськими підприємствами, а з іншого боку, розширити інфраструктурний базис та розробити механізми управління у сфері земельних відносин. Тому наведена інформація у сучасних умовах реформування місцевого самоврядування визначає рівень соціально-економічного розвитку територіальної громади та її конкурентоспроможність.

На основі цього, проводимо аналіз природно-ресурсного потенціалу щодо земельних ресурсів на основі аналізу показника площі територіальної громади та площі угідь сільськогосподарських підприємств (на основі даних станом на 01 січня 2021 р.), наводимо інформацію у табл. 1.

Таблиця 1

Показники забезпечення земельними ресурсами територіальних громад по районах Івано-Франківської області 2020 р.

Table 1

Indicators of land resources provision of territorial communities by districts of Ivano-Frankivsk region in 2020

№	Район	Територіальна громада	Сільського сподарське підприємство, шт	Забезпеченість земельними ресурсами		
				територіальної громади, км ²	району, км ²	сільськогосподарських підприємств, тис. га
1.	Верховинський район	1. Білоберізька сільська громада	1	353,8	1248,3	-
		2. Верховинська селищна громада	4	407,2		
		3. Зеленська сільська громада	-	487,3		
2.	Івано-Франківський район	1. Більшівцівська селищна громада	3	152,4	3873	63,3
		2. Богородчанська селищна громада	9	255,8		
		3. Букачівська селищна громада	-	139,3		
		4. Бурштинська міська громада	4	201,8		
		5. Галицька міська громада	3	244,4		
		6. Дзвиняцька сільська громада	2	80		
		7. Дубовецька сільська громада	2	172,2		
		8. Єзупільська селищна громада	1	86,2		
		9. Загвездянська сільська громада	2	31,3		
		10. Івано-Франківська міська громада	17	263,8		

		11. Лисецька селищна громада	1	81,3		
		12. Обертинська селищна громада	7	161,3		
		13. Олешанська сільська громада	6	156,2		
		14. Рогатинська міська громада	16	632,6		
		15. Солотвинська селищна громада	2	374,6		
		16. Старобогородчанська сільська громада	-	84,1		
		17. Тисменицька міська громада	12	246,3		
		18. Тлумацька міська громада	9	363,5		
		19. Угринівська сільська громада	1	17,9		
		20. Ямницька сільська громада	1	128		
3.	Калуський район	1. Болехівська міська громада	2	287	3562,7	33,3
		2. Брошнів-Осадська селищна громада	4	88,5		
		3. Верхнянська сільська громада	2	139,9		
		4. Вигодська селищна громада	3	797,6		
		5. Витвицька сільська громада	-	154,4		
		6. Войнилівська селищна громада	-	163,4		
		7. Долинська міська громада	2	351,6		
		8. Дубівська сільська громада	-	91,9		
		9. Калуська міська громада	4	265,5		
		10. Новицька сільська громада	3	140,9		
		11. Перегінська селищна громада	-	668,6		
		12. Рожнятівська селищна громада	2	179,1		
		13. Спаська сільська громада	-	234,3		
4.	Коломийський район	1. Гвіздецька селищна громада	-	65,7	2476,71	78,5
		2. Городенківська міська громада	10	615,4		
		3. Заболотівська селищна громада	6	213,6		
		4. Коломийська міська громада	6	182,5		
		5. Коршівська сільська громада	4	131		
		6. Матеївецька сільська громада	1	104,1		
		7. Нижньовербізька сільська громада	1	97,8		
		8. Отинійська селищна громада	-	202,3		
		9. П'ядицька сільська громада	5	183,9		
		10. Печеніжинська селищна громада	-	58,3		
		11. Підгайчиківська сільська громада	6	126,2		
		12. Снятинська міська громада	24	366,11		
		13. Чернелицька селищна громада	4	129,8		
5.	Косівський район	1. Косівська міська громада	3	337,3	877,2	0,3
		2. Космацька сільська громада	-	114		
		3. Кутська селищна громада	2	113,5		

		4. Рожнівська сільська громада	-	105,9		
		5. Яблунівська селищна громада	1	206,5		
6.	Надвірнянський район	1. Ворохтянська селищна громада	-	249,7	1862,1	1,3
		2. Делятинська селищна громада	1	206,9		
		3. Ланчинська селищна громада	-	84,5		
		4. Надвірнянська міська громада	3	190,8		
		5. Пасічнянська сільська громада	-	420		
		6. Переріслянська сільська громада	1	96,5		
		7. Поляницька сільська громада	-	342,9		
		8. Яремчанська міська громада	1	270,8		
Разом	6	62	204	13900,01	13900,01	176,7

Джерело: складено автором на основі [8; 9].

У Івано-Франківській області є 6 районів, які діляться на відповідні територіальні громади. Як видно із вище наведеної таблиці у складі Верховинського району, площа якого 1248,3 км², є три територіальні громади, найбільша кількість сільськогосподарських підприємств, а це чотири, зосереджені у Верховинській селищній громаді. Причиною такої незначної кількості підприємств аграрної сфери у даному районі є її розташування (гірсько-лісовий земельний фонд) та перевага гірсько-лісових щепенюватих ґрунтів, які не є родючими. Тому використання даних земельних ресурсів для ведення сільськогосподарського виробництва не забезпечить повноцінний ресурсний потенціал підприємства.

Івано-Франківський район складається із 20 територіальних громад. Найбільша кількість сільськогосподарських підприємств знаходиться у Івано-Франківській (17) та Рогатинській (16) міських громадах. Така кількість підприємств аграрної сфери можлива за рахунок наявності великої кількості населених пунктів у складі територіальної громади (що дозволяє забезпечити виробничо-майновий, фінансово-інвестиційний та інтелектуально-трудоий потенціали) та її розташування (наявність земельних ресурсів у структурі яких переважають сільськогосподарські угіддя). Площа даного району становить 3873 км², це свідчить про забезпеченість земельними ресурсами. Проте, площа земельних угідь сільськогосподарських підприємств становить 63,3 тис. га, а це 16,34 % всієї площі району (рис. 2.), що зумовлено перевагою населення міського типу.

До складу Калуського району входять 13 територіальних громад. Найбільша кількість сільськогосподарських підприємств у Брошнів-Осадській селищній громаді (4) та у Калуській міській громаді (4). Така незначна кількість сільськогосподарських підприємств зумовлена перевагою у районі нафтогазової та хімічної промисловості. Площа даного району становить 3562,7 км², а площа земельних угідь сільськогосподарських підприємств у її складі становить 33,3 тис. га, а це 9,35 % всієї площі району (рис. 2.).

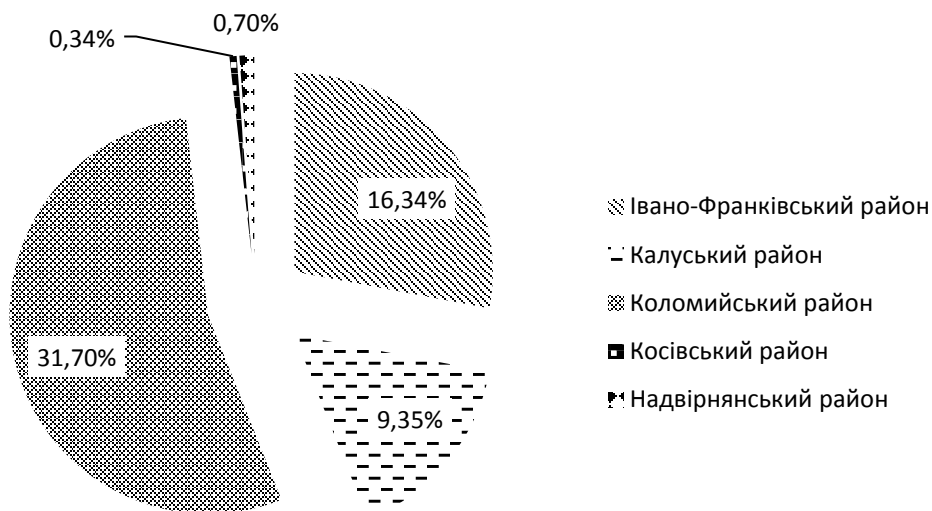

Рис. 2. Графічне відображення площі земельних угідь сільськогосподарських підприємств у структурі площі районів

Fig. 2. Graphic representation of the area of land of agricultural enterprises in the structure of the area of districts

Джерело: складено автором на основі [8;9].

До Коломийського району входить 13 територіальних громад. У Снятинській міській громаді найбільша кількість сільськогосподарських підприємств даного району та й області в цілому (24). Це зумовлено насамперед великою кількістю населення та робочої сили, адже дана громада складається із міста та 26 сіл, а також шляхів сполучення з іншими районами та областями. Площа земельних угідь сільськогосподарських підприємств становить 78,5 тис. га, що становить 31,70 % (рис. 2.) всієї площі району, що свідчить про найбільшу забезпеченість земельними ресурсами.

Щодо Косівського та Надвірнянського районів, то у них наявна незначна кількість сільськогосподарських підприємств, площа угідь цих підприємств становить відповідно 0,34 % та 0,70 % площі району (рис. 2.), що зумовлено розташуванням та розвитком туристично-рекреаційної сфери послуг.

Висновки. Ресурсний потенціал сільськогосподарського підприємства полягає у можливості використання наявних у його власності ресурсів таким чином, що це дозволить забезпечити очікуваний результат підприємницької діяльності, при цьому брати до уваги умови динамічного зовнішнього середовища, а також адаптуватись до нього завдяки використанню належних засобів впливу.

Природно-ресурсний потенціал, а саме земельні ресурси виступають ключовим елементом продуктивних сил суспільства та матеріальною основою ресурсного потенціалу аграрної сфери. Адже земля має природне походження, не може штучно відтворюватись, територіально обмежена і не замінюється іншими засобами виробництва, а у сільському господарстві земля є і предметом праці, на який людина впливає в процесі виробництва, і знаряддям виробництва, за допомогою якого людина вирощує необхідні їй культури. Також встановлено, що в сучасних умовах господарювання, формування ресурсного потенціалу сільськогосподарськими підприємствами разом з територіальними громадами може стати вагомим внеском у їх розвиток та конкурентоспроможність.

1. Амбросов В. Я. Ринок і стратегія розвитку сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2013. № 10. С. 72-79.
2. Гладій М. В, Лузан Ю. Я. Земельна реформа: сучасні проблеми і шляхи вирішення. *Економіка АПК*. 2020. № 2. С. 6-14.
3. Іванюта В. Ф. Агропромисловий сектор як основа розвитку економіки сільських територій в умовах євроінтеграційних процесів. *Ефективна економіка*. 2016. № 1. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5003> (дата звернення: 20.09.2021).
4. Краснокутська Н. С., Фощій П. М. Класифікація конкурентних стратегій підприємства залежно від впливу на результативність. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. № 6 (17). С. 217-222.
5. Мойса М. Я. Організаційно-економічні чинники підвищення ефективності аграрних підприємств. *Економіка АПК*. 2010. № 1. С. 86-93.
6. Россоха В. В. Управління земельними ресурсами як чинник формування об'єднаних територіальних громад. *Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення*. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Херсон: ХДАУ, 2020. С. 91-95.
7. Саблук П. Т. Правління агропромисловою сферою відповідно до сучасних вимог. *Вісник аграрної науки*. 2017. № 6. С. 65-69.
8. Сайт Децентралізації URL: <https://decentralization.gov.ua/areas/0342> (дата звернення: 20.09.2021).
9. Сайт Головного управління статистики в Івано-Франківській області URL: <https://www.ifstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.09.2021).

References

1. Ambrosov, V. Ya. "Market and development strategy of agricultural enterprises". *Economics of agro-industrial complex*, no.10, 2013, pp. 72-79.
2. Hladii, M. V, and Yu. Ya.Luzan. "Land reform: current problems and solutions". *Economics of agro-industrial complex*, no.2, 2020, pp. 6-14.
3. Ivaniuta, V. F. "Agriculture sector as the basis of rural economy under european integration process". *Efficient economy*, no.1, 2016, www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5003 Accessed 20 Sept. 2021.
4. Krasnokutska, N. S., and P. M.Foshchii. "Classification of the competitive strategies of the enterprise in dependence on the effect of results." *Eastern Europe: Economy, Business and Management*, no. 6 (17), 2018, pp. 217-222.
5. Moisa, M. Ya. "Organizational and economic factors to increase the efficiency of agricultural enterprises". *Economics of agro-industrial complex*, no.1, 2010, pp. 86-93.
6. Rossokha, V. V. "Land management as a factor in the formation of united territorial communities". *Management and rational use of land resources in newly created territorial communities: problems and ways to solve them*. Proceedings of the IV All-Ukrainian scientific-practical conference. KhDAU, 2020, pp. 91-95.
7. Sabluk, P. T. "Management of agro-industrial sphere in accordance with modern requirements". *Bulletin of Agricultural Science*, no.6, 2017, pp. 65-69.
8. Decentralization website, decentralization.gov.ua/areas/0342. Accessed 20 Sept. 2021.
9. Website of the Main Department of Statistics in Ivano-Frankivsk region, www.ifstat.gov.ua. Accessed 20 Sept. 2021.